

THE ROLE OF DIDACTIC GAME IN THE PREPARATION OF PRESCHOOLERS FOR READING-WRITING

ROLUL JOCULUI DIDACTIC ÎN PREGĂTIREA PREȘCOLARILOR PENTRU CITIT-SCRIS

Brândușa JUCĂ,

Facultatea de Învățători din Belgrad și
Școala de Înalte Studii de Specialitate pentru Educatori
„Mihailo Palov” din Vârșeț, Serbia
zujkab@yahoo.com

„Copiii pot să învețe aproape orice, dacă sunt puși în situația să se joace, să încerce, să atingă, să audă, să vadă și să simtă informația.” (Jane Huston)

Abstract

The present Article aims, as the title shows, to highlight the role of play in preparing children for reading and writing during the pre-school period. The game is a theme of increased interest in current pedagogical and psychological research. Although viewed from various angles of view, most researchers have come to the conclusion that play plays a particularly important role in child development. Pre-school age is a significant period in the evolution of the game. The most varied, interesting and complex game types now appear. Thus, play is also a good way to prepare for reading-writing learning. Games used for this purpose are educational games.

Rezumat

Lucrarea de față își propune, după cum reiese din titlu, să evidențieze rolul jocului în pregătirea copiilor pentru citit-scris în perioada preșcolarității. Jocul reprezintă o temă de interes crescut pentru cercetările pedagogice și psihologice actuale. Cu toate că este privit din diverse unghiuri de vedere, majoritatea cercetătorilor au ajuns la concluzia că jocul are un rol deosebit de important în dezvoltarea copilului. Vârsta preșcolară este o perioadă însemnată în evoluția jocului. Acum apar cele mai variate, interesante și complexe tipuri de joc. Astfel jocul este o modalitate favorabilă și în pregătirea acestora pentru activitatea de învățare a citit-scrisului. Jocurile utilizate în acest scop sunt jocurile didactice.

Keywords: preschoolers, play, reading, writing

Cuvinte cheie: preșcolari, joc, citit, scris

Considerații generale

Activitățile care se desfășoară în instituțiile preșcolare contribuie în mod deosebit la socializarea copiilor, precum și la pregătirea acestora pentru viitoarea activitate școlară și instruire sistematică.

Atunci când este vorba de învățământul preșcolar cu predare în limba română din Voivodina, Republica Serbia, menționăm faptul că importanța grădiniței sporește. Instituțiile preșcolare sunt un mediu adecvat pentru însușirea și cultivarea limbii române literare. În mediul familial, majoritatea copiilor comunică în graiul local (subdialectul bănățean), care la rândul său

este influențat de limba sârbă. În împrejurările date, instituțiile de învățământ preșcolar creează contexte favorabile dezvoltării exprimării copiilor în limba maternă, proces care se va aprofunda în mediul școlar.

Pregătirea copiilor pentru activitatea de învățare a citit-scrisului presupune un sistem de activități organizate (deosebirea formelor, mărimilor a cantităților, a culorilor, coordonarea ochi-mână, poziția corectă a creionului, capacități motrice, jocuri ...). De asemenea pregătirea copiilor preșcolari pentru activitatea de învățare a citit-scrisului trebuie privită în concordanță cu obiectivele și sarcinile didactice propuse, ținându-se cont de faptul că fiecare copil are ritmul său propriu de dezvoltare.

Pentru a apropia copiii preșcolari de lumea literelor spuse și scrise se folosesc numeroase metode și procedee. În opinia teoreticienilor, „jocurile didactice reprezintă forma cea mai eficientă de implementare a obiectivelor domeniului *Limba și comunicare*.” (Kelemen, 2012: 127).

Jocul și limbajul

Prin participarea la activitățile care se desfășoară în instituțiile preșcolare, limbajul copiilor se dezvoltă sub toate aspectele, adică din punct de vedere fonetic, lexical, gramatical și semantic. În funcție de particularitățile de vârstă și cele individuale, copilul preșcolar își însușește și perfecționează limbajul prin exersare și imitare, sub influența modelelor de limbaj oferite de adulți.

În etapa preșcolară jocul reprezintă activitatea dominantă a copilului, care influențează și subordonează celelalte activități, interese și preocupări. O activitate plăcută, motivată în sine, care prin conținutul, forma și funcțiile sale, nu se poate confunda cu o altă formă de activitate, motiv pentru care jocul nu poate fi înlocuit. Prin intermediul jocului, copiii stabilesc contactul cu lumea din jur și se află în diverse situații de învățare. „Utilizarea și dezvoltarea limbajului fac parte din acest proces. Jucându-se, copilul exersează înțelegerea prin comunicare, își dezvoltă capacitatea de discriminare, de judecată, imaginează și formulează verbal atât realul, cât și imaginarul.” (Dumitrana, 199: 9). Astfel, în perioada preșcolară, jocul este forma principală prin care copilul își însușește și perfecționează limbajul.

În vederea dezvoltării vorbirii și educației limbajului, la vârsta preșcolară se organizează numeroase și diverse activități cu caracter ludic. „Când copilul participă la un proces de învățământ desfășurat în mod organizat, jocul se poate îmbina cu învățarea, luând forma jocului didactic.”¹

Activitățile de dezvoltarea vorbirii și de educare a limbajului desfășurate sub formă de jocuri didactice au caracter formativ și urmăresc realizarea unei anumite sarcini didactice (activarea și îmbogățirea vocabularului, pronunțarea corectă a sunetelor, însușirea construcțiilor gramaticale ...). Există jocuri a căror eficacitate presupune utilizarea unor metode adecvate, precum conversația, explicația, demonstrația etc. La desfășurarea activităților de joc, copiii participă atât în calitate de vorbitori, cât și în calitate de auditori.

Pentru desfășurarea corectă și eficientă a jocurilor didactice, educatorii au în vedere îndeplinirea anumitor condiții: organizarea adecvată a spațiului în care copii se joacă, utilizarea materialelor potrivite cu subiectul jocului, stabilirea regulilor jocului, evaluarea, precum și implicarea directă.

„Valorificarea pedagogică a resurselor ludice asigură evoluția jocului didactic la niveluri metodologice situate și dincolo de sfera învățământului preșcolar și primar. Jocurile de simulare proiectează astfel diferite situații de învățare bazate pe elemente și relații virtuale de conflict, de decizie, de asumare de roluri etc, care angajează capacitatea de acțiune a elevului, spiritul său de competiție, posibilitățile sale de explorare euristică a realității.” (Cristea, 2017: 255)

¹ Bianca Negrilă, *Educarea limbajului prin jocul didactic*, articol publicat în revista „Studii de Știință și Cultură”, Anul III, Nr. 4 (11), Decembrie, 207, p. 124-128

Rolul jocului în pregătirea preșcolarilor pentru activitatea de învățare a citit-scrisului

Jocul este o modalitate eficientă de învățare la vârsta preșcolară. Copiii le place să aleagă în mod liber și spontan ceea ce vor să facă. Evident că în joc copiii experimentează, propun și rezolvă unele probleme, într-un mod propriu și specific. În momentul când activitatea, respectiv jocul, le place, concentrarea atenției se intensifică, iar rezolvarea cu succes a unui exercițiu dat le provoacă un sentiment de mulțumire, însoțit de bucurie.

Această stare, condiționată de o motivație interioară intensivă, care se exteriorizează prin utilizarea jocului în activitățile de învățare, satisface nevoia de libertate a copilului, contribuind totodată la formarea deprinderilor și a obișnuințelor de comportare disciplinată.

Având în vedere faptul că jocul este activitatea dominantă la vârsta preșcolară, în perioada tranziției de la ciclul preșcolar la cel școlar, specialiștii recomandă ca înlocuirea jocului cu activitățile de învățare propriu-zise să se realizeze în mod treptat și lent. În pregătirea copiilor pentru un debut școlar de calitate și adaptarea lor la mediul școlar, este importantă relația de colaborarea dintre educator și învățător. Este esențial ca micul școlar să nu urască școala înainte de a deveni școlar. „Din această cauză, învățatul să fie distractiv pentru el ..., apoi lăsați-l să se bucure când reușește să stăpânească ceva.” (Trnavac, 1079: 9)²

Pentru pregătirea adecvată a copilului pentru școală, când este vorba de însușirea citit-scrisului, o importanță deosebită prezintă învățarea literelor. Aceasta nu presupune învățarea alfabetului prin program zilnic, ca la școală, ci motivarea copiilor pentru a participa activ la rezolvarea unor exerciții, care vizează obținerea unor rezultate eficiente în acest sens. Aceste exerciții trebuie să fie cât mai variate, atractive și interesante, care să stimuleze interesul copiilor pentru descoperirea și cunoașterea literelor.

În acest context, o contribuție importantă are jocul, care stârnește interes, activează atenția și voința, asigurând succesul învățării organizate și orientate. Jocul oferă flexibilitate, satisface necesitățile și interesele copiilor preșcolari. „Numeroase jocuri didactice favorizează dezvoltarea intelectuală, dar influențează în același timp și dezvoltarea copiilor din punct de vedere moral, estetic și fizic.”

Jocurile, în special cele colective, joacă un rol hotărâtor în dezvoltarea vorbirii copiilor. Să înțeleagă spusele altora și să exprime cu ușurință gândurile proprii, în mod curgător, sunt oportunități pe care le poate oferi jocul.

Jocurile organizate în cadrul activităților de dezvoltarea vorbirii și educarea limbajului sunt în același timp și jocuri de gândire, căci pentru a răspunde la o anumită întrebare, ori a selecta răspunsul corect dintre mai multe răspunsuri date, a completa unele exprimări, a expune impresiile despre unele întâmplări, a descrie formele literelor, copiii trebuie să gândească, să inventeze, să formuleze, să participe emotiv la ceea ce vor spune.

În perioada preșcolară, procesul de învățare a literelor nu decurge ca în mediul școlar. Metodele aplicate inițiază copilul în familiarizarea cu literele alfabetului și sunetele corespunzătoare, răsfoind cărți cu ilustrații, care au menirea de a le trezi atenția, de a stimula comunicarea verbală, de a dezvolta simțul pentru sunet, cuvânt, propoziție. Introducerea în lumea literelor se asigură într-un ambient corespunzător, unde copiii sunt înconjurați de diverse planșe cu litere de tipar mari și mici de tipar și de mână, modele de litere personalizate cu animale și personaje îndrăgite, litere ornate cu motive tradiționale etc.

Literatura de specialitate recomandă numeroase jocuri care facilitează introducerea preșcolarilor în lumea literelor, în mod plăcut atractiv. Ele se clasifică în mai multe categorii și urmăresc realizarea unor obiective educaționale și sarcini instructiv-educative.

Jocurile didactice care se utilizează în cadrul activității de învățare a citit-scrisului fac parte din categoria jocurilor pentru educarea limbajului, care cuprind aspecte fonetice, lexical-semantic și gramaticale ale limbii materne.

² Traducere din limba sârbă a următorului text: *Zato, neka učenje bude zabava za njega ... neka se raduje samo tada kad uspe da ovlada nečim.*

Înșușirea corectă a citit-scrisului depinde de nivelul de pronunție, condiționată la rândul ei de calitatea auzului fonematic. Auzul fonematic la preșcolari se poate educa prin modelul de pronunție corectă al educatorului și prin exerciții-joc, prin care se exersează pronunțarea corectă a sunetelor. Pentru dezvoltarea auzului fonematic se pot folosi jocurile *Unde se găsește sunetul*³, *Care este primul sunet pe care îl auzi*⁴, *Spune cât mai multe cuvinte*⁵, *Repetă după mine ...* (Astfel de exerciții-joc se organizează și în grădinițele cu predare în limba română din Serbia).

Prin intermediul exercițiilor-joc, copiii exersează limbajul, pronunția, localizează sunetul, însușesc noțiunea de cuvânt și propoziție. Ele sunt și un suport solid al pregătirii copiilor pentru descifrarea tainelor cititului și scrisului.

Exerciții de pregătire a preșcolarilor pentru citit-scris

Fiecare activitate din domeniul dezvoltării vorbirii și a educării limbajului presupune combinarea diferitelor metode didactice, selectarea unor exerciții adecvate, cu ajutorul cărora copiii sunt conduși spre realizarea obiectivelor propuse. Educatorii dispun de libertate în alegerea exercițiilor, însă țin cont de sarcinile didactice pe care și-au propus să le realizeze. În concordanță cu acestea, educatorul modifică exercițiile și creează conținutul acestora în spiritul activității pe care dorește să o realizeze.

Exercițiile care sunt menite dezvoltării vorbirii se clasifică în mai multe moduri. O clasificare sugestivă găsim în literatura sârbă. După opinia autorului Vuk Milatović există următoarele categorii de exerciții: *exerciții vizuale* (de observare și atenție); *exerciții acustice* (intuirea zgomotelor, a sunetelor și limbajului); *exerciții de respirație*; *exerciții pentru însușirea noțiunii de cuvânt*, *exerciții lexicale*; *exerciții de sintaxă*; *exerciții motrice*. (Milatović, 2009: 20)

Exercițiile de observare și atenție se organizează cu scopul de a observa copiii mediul și de a-l descrie. Astfel se percep vizual forme, culori, poziția etc. De exemplu, contribuție însemnată în însușirea literelor poate oferi exercițiul-joc în care se folosesc cartonașe cu formele literelor redată cu ajutorul corpului uman. În urma observării ilustrațiilor se cere copiilor să redea literele cu ajutorul părților componente ale corpului.

Importanță aparte prezintă și jocurile care stimulează comunicarea copiilor și pronunțarea corectă a sunetelor. Aceste exerciții se pot realiza de asemenea prin joc. Unul dintre acestea poate fi *Ascultă-ți perechea*. Este un joc la care participă doi copii. Unul dintre ei adresează o întrebare, ca de exemplu *Ce îți place să faci în timpul liber?*, celălalt copil ascultă răspunsul fără a întrerupe partenerul de dialog, apoi transmite celorlalți ceea ce a aflat din discuția cu perechea sa.

Acest tip de exerciții îmbunătățesc și dezvoltă aptitudinile de ascultare și înțelegere la copii.

Povestirile create pe baza unui șir de ilustrații, povestirile cu început dat, jocurile cu rime, jocurile de rol, dramatizările contribuie de asemenea la dezvoltarea și optimizarea limbajului copiilor preșcolari și creează premise favorabile pentru însușirea cititului.

Exercițiile de dezvoltare a motricității sunt activități interesante și plăcute, care satisfac nevoile de bază ale copilului. Dezvoltarea motricității fine se află în relație cu dezvoltarea pronunției, a limbajului și gândirii.

Când este vorba de exercițiile motrice este demnă de amintit opinia Mariei Montessori, care precizează trei elemente fundamentale care stau la baza succesului la scris (Montessori, 2013: 63), și anume:

- *mâna capabilă să țină creionul*, care se formează prin exerciții repetate de mânuire a diferitelor obiecte;

³ În urma unei discuții introductive, referitoare la sunetul căutat, educatoarea spune mai multe cuvinte. De fiecare dată când copilul aude sunetul cerut, copilul bate din palme, ridică o mână sau în alt mod indică faptul că a recunoscut sunetul.

⁴ Educatoarea pronunță unele cuvinte (automobil, pisică, bunic, musafir ...), apoi cere copiilor să spună care este sunetul de la începutul fiecărui cuvânt spus de ea.

⁵ Copiii trebuie să alcătuiască un șir de cuvinte în care cuvântul următor începe cu litera finală a celui precedent.

- *mâna ușoară*, care se formează prin exerciții cu materiale tactile;
- *mâna sigură*, care se formează prin exerciții în care copilul pipăie conturul diverselor forme geometrice.

Metodiștii consideră că un cuvânt nu poate fi scris dacă nu a fost citit, și nu poate fi citit dacă nu se cunosc literele. Așadar scrisul este un proces mai complex decât cititul, iar deprinderea de a citi este strâns legată de scris.

Pentru a însuși cu succes scrisul, copiii se pregătesc prin jocuri de observare și recunoaștere a literelor, însușirea formei literei, pronunțarea corectă a sunetelor și localizarea sunetelor în cuvinte.

Dezvoltarea motricității fine a preșcolarilor se dezvoltă cu ajutorul exercițiilor grafice (selectate în concordanță cu vârsta copiilor), prin desen, colorat, decupaj, modelaj, închiderea și deschiderea nasturilor, alăturarea unor piese de puzzle etc.

Activitățile amintite, precum și altele similare, trebuie să fie prezente zilnic în activitățile copiilor, pentru că dezvoltă musculatura mâinii, atenția, capacitatea de concentrare, coordonarea ochi-mână, precizia, răbdarea, insistența și alte calități pozitive, importante pentru însușirea cu succes a tehnicii scrisului.

Între jocurile recomandate pentru pregătirea preșcolarilor pentru scris sunt: mozaicurile (se cere copilului să alcătuiască litera care se învață); modelarea literelor din plastelină, aluat sau lut, aranjarea cuburilor cu litere pentru a forma cuvinte și chiar propoziții simple; decuparea literelor desenate după modele.

Esența exercițiilor de pregătire a citit-scrisului este însușirea de către copii a citirii și scrierii până la un anumit nivel, să înțeleagă ceea ce au citit, să-și îmbogățească vocabularul, să însușească pronunțarea corectă a sunetelor, cuvintelor și propozițiilor, să însușească deprinderea de a folosi carte.

Prin exercițiile analitico-sintetice copiii trebuie să lege individual literele în cuvinte, cuvintele în propoziții, să-și dezvolte simțul pentru limba maternă. Cititul este un proces cognitiv complex, prin care omul transformă semnele grafice în sunete. Cititul nu se poate învăța fără exercitare intensivă, ceea ce presupune o bună motivare a copiilor. Modalitatea eficientă de stimulare a motivației copiilor este, desigur, jocul.

Alcătuirea cuvintelor din litere, silabisirea sau citirea lor, adăugarea sau eliminarea unor litere, înlocuirea literelor, descoperirea literei din spatele ilustrației și multe altele, fac ca acest proces complex să devină interesant și atractiv pentru copii, motivându-i să simtă mulțumire și farmecul cunoașterii prin descoperirea frumuseții cuvântului scris.

Bibliografie:

- Cristea, S. (2017). *Dicționar de termeni pedagogici*. Editura Didactică și Pedagogică, R. A. București.
- Dumitrana, M. (1999). *Educarea limbajului în învățământul preșcolar*. București: Compania.
- Kelemen, G. (2012). *Metodica educării limbajului*. Arad: Editura Universității „Aurel Vlaicu”.
- Milatović, V. (2009). *Praktičan rad na razvoju govora u predškolskoj ustanovi*. Beograd: Učiteljski fakultet
- Montessori, M. (2013). *Upijajuć um*. Beograd: Beoknjiga.
- Trnavac N. (1979). *Dečja igra: opšta pedagoška pitanja*. Dečje novine. Gornji Milanovac.

